

PAIJALAN SALMEN KAUTTA JYVASKYLAAN

KESKI-SUOMI KUTSUU!

Matkustakaa Päijänteeltä edelleen Keiteleen rantamille ja Keski-Suomen pohjoisiin pitäjiiin, missä "Luonnotar on anteliaalla kädelä jakanut luonnonkauneuksia niin runsaasti, ettei voi muuta kuin vaieta ja ihmetellä."

JULKAISIJA: Jyväskylän Matkailijayhdistys
ILMAVALOKUVAT: Veljekset Karhumäki, Keljo

JYVASKYLAN "CITY"

Keski-Suomi on maamme matkailuliikenteessä ollut näihin saakka syrjäytetyssä asemassa, siitakin huolimatta, että tämä maakunta on kuin luotu matkailua varten. Vaikka sen taaja vesistö muodostaa jo sinänsä oivallisen luonnon laatiman tieverkoston, joka ikäänkuin verisuonistona tunkeutuu maakunnan joka soppeen ja jonka yhdistää Etelä-Suomeen mahtavana valtimona maan suurin sisäjärvi, on se ollut matkailulle "tuntematon maa".

Nyt on kuitenkin Keski-Suomi ryhtynyt valtaamaan sille luonnostaan kuuluvaa asemaa matkailun maailmassa. Sekin on nyt rynnännyt esiin reklaamin aseina. Se on jo lyönyt pöytään valttiassänsä: **P ä i j ä n t e e n !** Kuvin ja sanoin se on esitellyt matkailijoille tämän "sisämeren" jylhine vuorijonoineen, silmäkantamattomine selkineen, peninkulmaisine hietikkorantoineen, kapeine salmineen ja saaristoväylineen, viihtyisine lahdenpoukamineen ja muine vaihtelevine ja kiintoisine nähtävyyksineen ja olopaikkoineen. Päijänne tunnetaan jo ainakin maan pääkaupungissa ja muualtakin suuntaavat suomalaiset ja heidän mukanaan ulkomaalaiset matkailijat kesämatkojaan lukuisilla ajanmukaisilla höyrylaivoilla ja moottorikulkuneuvoilla Päijänteen rantamille. Matkailu Keski-Suomeen on saanut alkunsa.

Mutta Päijänne on vasta Keski-Suomen esipiha. Sen pohjoispäässä on portti, jonka nimi on **J y v ä s k y l ä**. Sen kautta päästään varsinaiseen Keski-Suomen maakuntaan, jonka luonnonkauneudet ovat mittamattomat ja — muita Suomen seutuja mitenkään halventamatta — hyvin kilpaillun kestävä. Tämän suppean lehtisen puitteissa ei voida yksityiskohdittain esitellä mitä nähtävyyksiä ja mielenkiintoisuuksia Keski-Suomi matkailijalle saattaa tarjota, vaan tyydytään tässä lyhimmiten

---

"Suomen Ateena" on mainio levähdyspaikka.

KORPILAHTI

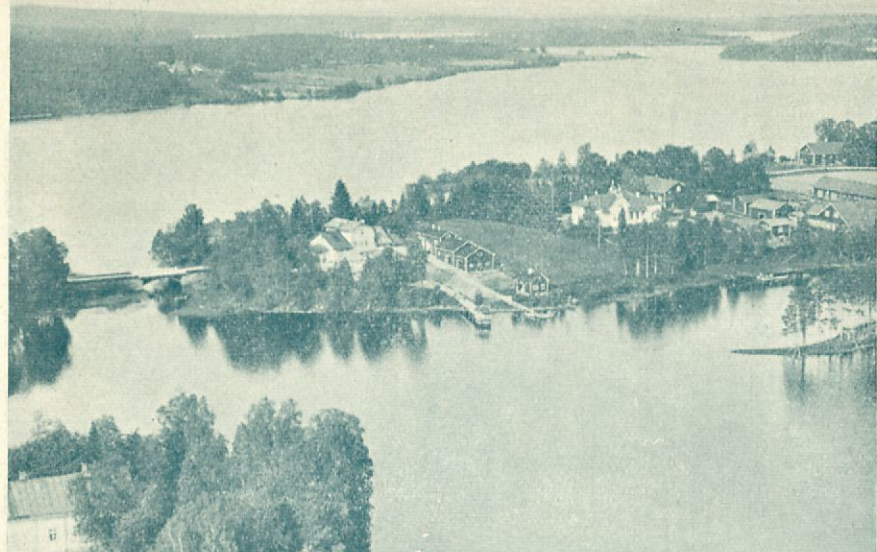
merkitsemään tärkeimmät matkailulle sopivat seudut kyseessä-olevalta, sekä pituus- että leveyssuuntaan noin 20 peninkulmaiselta alueelta.

J y v ä s k y l ä, Keski-Suomen pääkaupunki, ansaitsee matkailijan huomiota nyt erikoisesti sen vuoksi, että se juuri viettää 100-vuotisen olemassaolonsa muistoa. Kaupunki on näet perustettu maaliskuun 22 päivänä 1837. Jokaiselle suomalaiselle on "Suomen Ateenan" merkitys suomenkielisen sivistyksen kehtona ja koulukaupunkina kyllin tunnettu, — viitataan vain noiden sivistysahjojen tyyssijoihin, joista Yhteislyseon ja Cygnaeuksen kansakoulun komeat kivimuurit edustavat uusinta koulurakennusarkkitehtuuria, maan uusimman yliopiston, Kasvatusopillisen korkeakoulun punaseinäiset suojat komean puiston keskellä taas vanhempaa tyyliä — tämä rakennusryhmään rakennettiin 1880-luvulla opettajaseminaarille, joka juuri äskettäin lopetti toimintansa. Kaupungin "city" on kirkkotorin ympärillä. Siinä on keskellä 1882 valmistunut pieni roomalaistyylinen kirkko uudenaikaistetun puistoalueen piirittämänä, jota rajoittavat lukuisat ennen pularuosia valmistuneet ajanmuka'set liike- ja asuntotalot sekä eteläkulmalla vuosisadan vaihteessa rakennettu aikakautensa rakennusihanteita ilmentävä Kunnallistalo. Kaupungin pääkatu, Kauppakatu, on ajoittain päivästä suurkaupunkimaisen vilkas ja antaa monivivahteisella rakennustavallaan aiheutta tyylihistoriallisiin huomioihin. Uljaiden 5-kerroksisten kivi-kolossien rinnalla siinä vielä hymyilevät pienet 1870-luvun puu-talot pihakoivujensa suojassa. "Hämeentullin" luona pyytää huomiota vanhasta valtion viljamakasiinista tehty arvokas-sisältöinen kirjastotalo ja ken haluaa lähemmin perehtyä kau-pungin ja maakunnan historiaan, voi pistäytyä toistaiseksi

---

Jyväskylästä säteilee kulkureittejä joka suuntaan.

SAARIJARVI

vaatimattomissa suojissa asustavaa, mutta suurta tulevaisuutta unelmoivaa Keski-Suomen museota Cygnaeuksenkadun varrella katsomassa. Kaupungin puistot eivät kaipaa suosituksia, sillä niitä kohtaa matkailija melkein joka askeleella. — "Harjulle" on ainakin kiivettävä! Toinen, vieläkin etevämpi näköalapaikka on Kanavuori Vaajakoskella, missä samalla saa nähdä SOK:n tuotantolaitokset. Aivan kaupungin äärellä, kauniin kalmiston takana sijaitsee Kankaan paperitehdas Tourujoen syvässä laaksossa, kohottaen sieltä ilmoille uuden valtavan savupiippunsa.

Jyväskylään näin tutustuttuaan ja lävähdettyään matkailijalla on valta määrätä, mihin hän valittavana olevasta k y m m e n e s t ä pääsuunnasta lähtee. Jyväskylästä suorastaan säteilee matkailureittejä, minkä vuoksi pyrimme nyt hieman auttamaan matkailijaa tässä runsaudenpulassa, lähinnä pitäen silmällä pohjoista suuntaa, koska oletamme matkailijain saapuvan tänne etelästä vesitse tai lännestä ja idästä rautateitse.

Astumme Suolahden junaan päämääränä laivamatka Keiteleellä. Jos meillä on hyvää aikaa viivymme Suolahdessa ja käymme "Kukkulan" parvekkeelta ihailemassa etelä-Keiteleen soreita maisemia ja alla lepäävää kauppala-yhteiskuntaa teollisuuslaitoksineen ja satamineen. Pikkujunalla "pukilla", pääsemme mukavasti puolessatunnissa Äänekoskelle, jonka kirkonkylän seutu sekin äskettäin on muodostettu kauppalaksi. Juuri sille kohdalle, missä Keitele puhkaisee itselleen laskun eteläisiin vesiin, ovat kohonneet Äänekoski-yhtiön mahtavat vientiteollisuuslaitokset, mitkä ovat nähtävyys sinänsä. Keiteleen laivaan päästäksemme meidän on palattava Suolahteen, mistä alkaa laivamatka Viita-saarelle, joka on nyt lähin päämaalimme. Keitele-järvi on

---

Itse Runeberg on ylistänyt Saarijärveä.

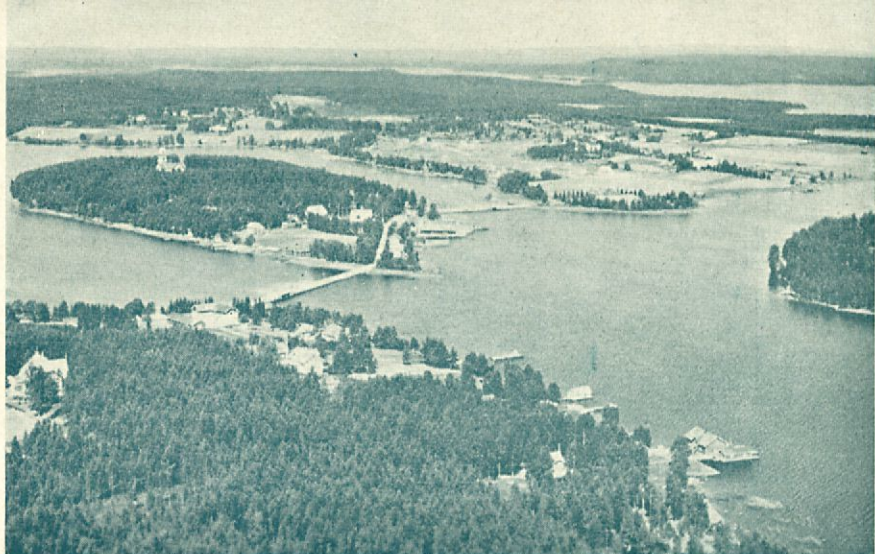
PETAJAVESI

maakunnankuulu kauneudestaan ja maankuulu muikuistaan, joita tuonnempina aikoina pyydettiin valtavat määrät — esim. v. 1879 jopa 16,000 leiviskää — mutta toivottavasti Keiteleen luontokin on pian maankuulu ja Päijänne-hulluja seuraavat ”Keitele-hullut”.

Suolahdesta lähdettyään laiva soljuu Ala-Keiteleen kapeita vesiä ohi Äänekosken, jättäen vasemmalle Konginkankaan ja oikealle soman Sumiaisten kirkonkylän, päätyen näin Matilanvirrälle, missä vesitie ja maantie kohtaavat — siis lossipaikka, mitkä aina ovat virkistäviä matkoilla. Nyt avautuu laivamatkailijalle vähitellen Keitele-järvi koko komeudessaan, sillä olemme jo Ylä-Keiteleellä, joka monessa suhteessa aavoine selkineen ja vaihtelevine rannikkoineen muistuttaa Päijännettä. Unohtumattomana jää mieleen laivamatka Keiteleellä, kun alus verkkaisesti kyntää vuoroon syviä selkävesiä, vuoroon poikkeilee pitkien lahtien rannoille kohonneiden kyläkuntien laitureihin.

Mutta matkailijalla ei aina ole aikaa käyttää verkkaista laivakyytiä. Jos panee painon päämaalille, tässä tapauksessa Viitasaaren kuululle kauneudelle, on parasta astua linja-autoon, joka muutamassa tunnissa vaihtelevia maastoja kulkién kiidättää hänet Laukaan — Suolahden — Äänekosken — Konginkankaan kautta Viitasaaren kirkonkylään, jota vieläkin vanhaan tapaan kutsutaan Haapaniemeiksi. Viitasaari on sivistyshistoriassamme kuuluisa Henrik Gabriel Porthanin syntymäseutuna, mitä muistuttamassa on Porthanin puisto muistokivineen. Kirkko on ihanassa soikulaisessa Haapasaassa halliten kummultaan tiheästi ja vauraasti asuttua kyläkuntaa. Saaren yhdistävät mantereeseen ja suureen Juvansaloon pitkät kivisillat, jotka 1880-luvulla rakennettiin hätä-

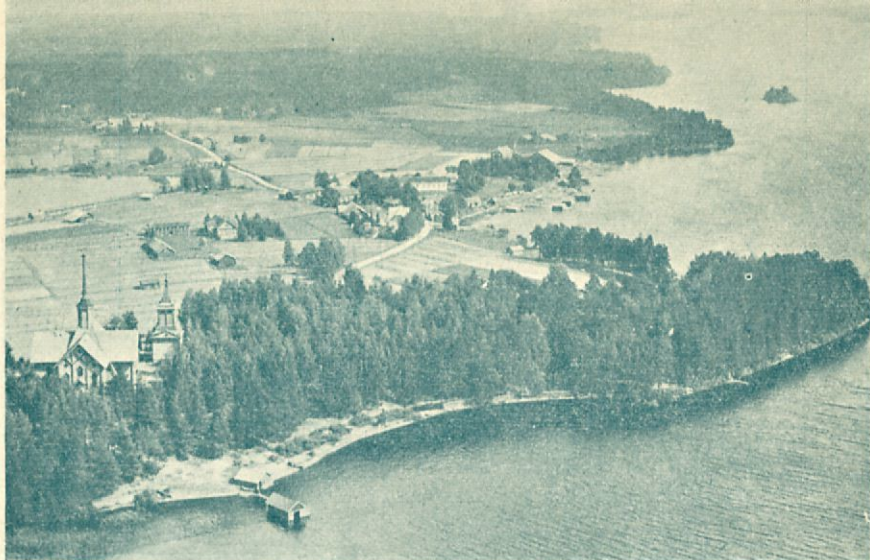
VIITASAARI

aputoinä. Ken haluaa saada yleissilmäyksen laajemmalti maisemiin, kiivetköön Savivuoren näkötorniin, jonka Viitasaaren aikoinaan vilkkaasti toiminut matkailijayhdistys on rakennuttanut. Sieltä avautuu "taulu, joka puhuu niin vakuuttavaa kieltä tämän seudun luonnonkauneuden puolesta, ettei voi muuta kuin vaieta ja ihmetellä." Viitasaarella ei voi sanoa käyneensä, ellei ole nähnyt myös joitakuita pitäjän lukuisista lohirikkaista koskista, joista Juhani Ahon kuvausten kautta tunnetuin on Huopanankoski.

Viitasaarelta voi mukavasti jatkaa matkaa pohjoiseen päin linja-autolla Pihtiputaan kautta Pyhäsalmen asemalle. "Putaalaiset" kyllä hekin mielellään näyttelevät soreaa Niemenharjuaan, jota pitkin maantie kulkee 2 km., Kanalan mäen jylhiä näköaloja ja itse kirkonkylää, jossa aikoinaan vuosikymmeniä vaikutti rovasti Gummerus — tunnettujen Pihkala-veljesten isä.

Toinen pitkä linja-autoreitti Jyväskylästä käsin pohjoiseen vie Uuraisten kautta Saarijärvelle ja sieltä edelleen Karstulan kautta Vaasaan saakka, joten tätä linjaa on suositeltava Pohjanmaalle pyrkiville läpimatkailijoille. Mutta tällöin on pysähdyttävä ehdottomasti päiväksi Saarijärvelle, joka aina ankarasti on kilpaillut Viitasaaren kanssa Keski-Suomen kauneimman pitäjän maineesta. Puolueettoman vieraspaikkaisen on parasta tunnustaa, että molemmat ovat saksalaiseen tapaan sanoen "wunderchön", ja tämän voi kirjoitelmaamme liittyviä ilmavalokuvia katsellenkin kuka hyvänsä puhjeta lausumaan. Saarijärvellä on se etu puolellaan, että sen luonnonkauneutta on kiitellyt itse J. L. Runeberg, joka nuoruudessaan oli kotiopettajana af Enehjelmin ja Danielssonin perheissä. Täällä on todella "järvi järven vierellä, lehdokkaine saarineen ja nie-

KIVIJARVI

mekkeineen, virtoineen, vainioineen ja kumpuineen". Saarijärvellä on paitsi Runeberg-muistoja myös toisen kuuluisan miehen, Mathias Caloniuksen syntymäkotia, Tarvaalan pappila.

Saarijärvellä, samoin kuin Viitasaarella Pohjois-Hämeen luonto ikäänkuin tiivistyy ihmissilmin nautittavaksi. Oikea innostuksen hetki näyttää Luonnottarella olleen suunnitellensa niitä rintamailta kaukaisia seutuja, joihin viljelys sitten voittoisana on tunkeutunut ja laatinut maisemat toisensaävyiksi, mutta ihmiskäden jäljet, kirkot, pappilat y.m. "puustellit", muhkeat maalaistalot, seuratalot, koulut, liiketalot ja pankit sulautuvat ihmeen sopuisasti tuohon rikkaaseen luonnon taustaan ja antavat matkustavalle selkeän ja luonteenomaisen kuvan ja käsityksen keskisuomalaisesta luonnosta ja asutuksesta.

Jyväskylältä pohjoiseen päin johtavia autolinjoja seuraten vie kolmas päälinja meidät Laukaan — Konneveden kautta Kuopioon, jota siis itään päin matkustavien läpikulkijain on käytettävä. Tällä linjalla sivuutamme toisen kerran Jyväskylän emäpitäjän Laukaan, jonka asukkaat hekin voivat ylpeydellä esitellä pitäjäänsä. He viittaavat m.m. siihen, että Adolf Ivar Arvidsson on viettänyt lapsuutensa Pellosniemen pappilassa, jonka valkoinen päärakennus näkyy Saraveteen pistävällä niemekkeellä jo maantielle. Saravesi on Suomen selältä laskevien Saarijärven, Viitasaaren ja Rautalammin vesireittien keskusjärvi, missä veipaljoudet yhtyvät ja purkautuvat Kuhankosken kautta Leppäveden ja edelleen Haapakosken kautta Päijänteseen. Laukaan järvirikkaus on jo sinänsä merkki monista luonnonkauniista paikoista ja maisemista, eikä matkailijan tarvitse katua, jos niihin jää tutustumaan. Viitasaaren jälkeen on Laukaa koskirikkain pitäjä Keski-Suomessa.

Laivamatka Keiteleellä on unohtumaton elämys.

LAUKAA

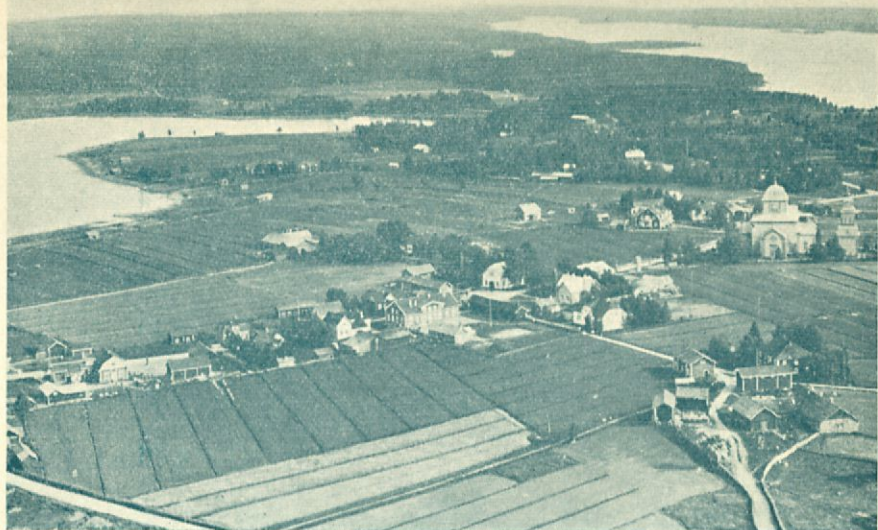
Tarvaalankosken tienoilla on hurmaava kirkkoniemi, jossa sijaitsi aikoinaan seurakunnan ensimmäinen temppeli, n.s. Hartikan kirkko. Tästä vuonna 1593 rakennetusta kirkosta on vieläkin jäännöksiä nähtävissä. Laukaassa näytetään myös Keski-Suomen ihmeellisintä luonnonmuodostumaa, synkkää "Hitonhautaa".

Pohjoisessa Keski-Suomessa risteilee monia sivulinjoja, joita pitkin linja-autolla pääsee mukavasti matkaa tekemään. Kuten karttapiirroksesta näkyy voi esim. Saarijärveltä päästä Viitasaarelle, joten siis samalla matkalla tutustuu näihin kahteen kuuluun pitäjään; tällä välillä on tilaisuus nähdä mah-tava Pyhähäkin luonnonpuisto. Samoin on autoyhteys Ääne-
koskelta Saarijärvelle, josta taas pääsee Myllymäen asemalle saakka. Paljon käytetty linja on Myllymäeltä Pylkönmäen kautta **K a r s t u l a a n**, minkä viimeksimainitun pitäjän muis-tamme "Vänrikki Stoolista" ja Otto von Fieandtista. Karstu-set vaalivatkin hartaasti Lintulahden taistelun aikaisia Suo-men sodan muistoja, ja ollen karskia väkeä mielellään huomauttavat sukulaisuudestaan eteläpohjalaisiin. Pitäjä on nyt jo edistynyt paikkakunta ja ovat karstuset rakentaneet m.m. komean suojeluskuntatalon, joka on kirkonkylän nähtävyyk-siä. Luonto on täällä jo jylhempää, "pohjalaisempaa", oma-laatusesti mielenkiintoista saloseutua. Karstulan Kimingissä oli v:een 1908 Donner-suvun aikoinaan omistama rautatehdas — muuten viimeinen lajiaan koko maassa. Karstulasta menee autolinja Kivijärvelle, joka on Keski-Suomen takamaita, mutta maisematyypiltään täysin keskisuomalaista, eikä mikään alkeel-linen paikkakunta — ja ken sinne vaivautuu, hän on näkevä paljon sellaista luonnossa ja ihmisissä, mitä ehkä etelämpää ei ole tavannut, m.m. suuria, raukaisia korpimaita.

Laukaa on Adolf Ivar Arvidssonin kotiseutu.

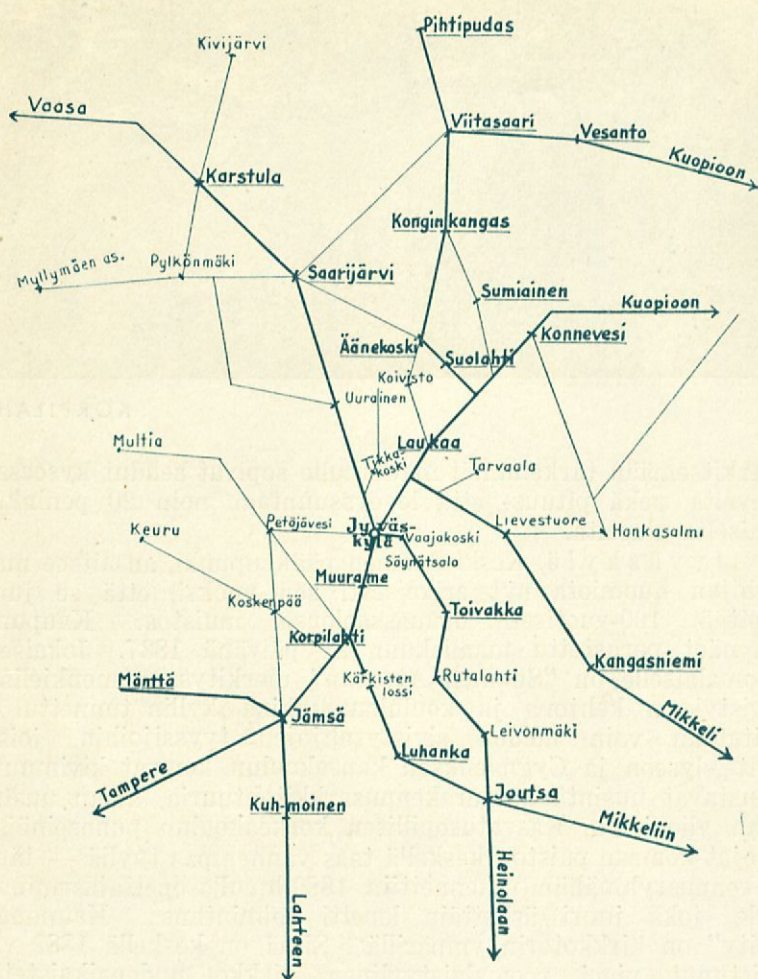
KARSTULA

Tämän kirjoitelman pääasiallinen tarkoitus on mainostaa matkailijoille Jyväskylää lähtökohtana Keski-Suomen pohjoisiin pitäjiin, joiden arvoa ja sopivaisuutta matkailun kohteina ei kyllin vielä tunneta, sekä läpikulkupaikkana Pohjanmaalle, Pohjois-Suomeen sekä Savoon päin Jyväskylään etelästä saapuneille matkustajille. Mutta kun Jyväskylä nykyisin on huomattavan tiheän autolinjaverkoston keskipisteenä on vielä syytä huomauttaa myös eteläiseen suuntaan menevistä autolinjoista, joiden varrella matkailijat tapaavat monta mielenkiintoista pysähdyspaikkaa. Esimerkiksi Päijänteen itä- ja länsipuolitse sekä poikitse kulkevat päälinjat, siis Tampereelle, Lahteen ja Heinolaan menevät autolinjat, ovat erinomaisen mukavia maantiematkailureittejä, sellaisine keitaineen kuin ovat Muurame, Korpilahti, Jämsä ja Kuhmoinen. Rautateiden varsien nähtävyydet, kuten Keuru ja Petäjävesi ja Lievestuore, on myös muistettava, mutta saavat tällä kertaa jäädä vain maininnan varaan.

Lopetamme tämän mainostuksen Keski-Suomesta vuonna 1912 ilmestyneen Viitasaaren Matkailijayhdistyksen julkaiseman matkaoppaat sanoilla, jotka lähinnä ovat omistettut kirjoittajan kotiseudulle, mutta jotka voimme soveltaa kaikkiin maakunnan mainioimpiin matkailuseutuihin: "Anteliaalla kädellä on Luonnotar kauneuksia tänne jakanut alituisesti tyhjentymättömästä varastostaan, sillä hän näyttää täällä yhdeksi seppeleeksi sitoneen kaiken sen, mitä yleensä kauniina pidetään: laajoja selkiä, lukertelevia salmia metsäisten, korkeiden saarien lomissa ja lukuisan joukon kohisevia koskia, joiden ikuinen soitto alati hivelee korvia metsän kätköstä."

KESKI-SUOMEN AUTOLINJAVERKOSTO

LINJA-AUTOLIIKENTEESTÄ

tietoja matkailijoille antaa Jyväskylässä Matkahuolto Oy., Rantakatu 35, puh. 16 10.

Jyväskylä—Päijänteen Laiva Oy:n konttori Rantakatu 21, puh. 10 33.

Suomen Matkailijayhdistyksen asiamies, kauppias Toivo Lehtonen, Kauppatkatu 33, puh. 15 35 ja 16 15.